

MURRAY N. ROTHBARD: DEVLETİN MEŞRUIYETİNE RADİKAL BİR ELEŞTİRİ

Coşkun Can Aktan

Dokuz Eylül Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ccan.aktan@deu.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4294-2314>

Merve Yolal Eroğlu

Dokuz Eylül Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

merve.yolal35@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5980-5610>

Özet

Murray N. Rothbard, Avusturya iktisat okulunun mensuplarından ve aynı zamanda liberteryenizm ve anarko-kapitalizm adı verilen radikal düşünce ve ideolojinin önde gelen temsilcilerinden birisidir. Rothbard, Ludwig von Mises'in entelektüel mirasının güçlü savunucularından birisi olmuştur. Rothbard'ı anaakım iktisat dışında yer alan ve liberteryen perspektiften yazılar yazan radikal bir heterodoks politik iktisatçı olarak kabul edebiliriz. Rothbard her türlü devlet müdahalesi ve devletçilik düşüncesine oldukça sert eleştiriler yöneltmiştir. Robert Nozick gibi diğer liberteryen düşünürlerin aksine minimal devletin bile meşruiyetini sorgulamıştır. Rothbard oldukça üretken bir yazardı ve eserleri ile pek çok insanı etkilemeyi başarmıştır. İktisat, etik, felsefe, metodoloji ve tarih üzerine araştırmalar yayınlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Murray N. Rothbard, Liberteryenizm, Anarko-Kapitalizm

Alan Tanımı: İktisat

MURRAY N. ROTHBARD: A RADICAL CRITICISM ON LEGITIMACY OF GOVERNMENT

Abstract

Murray N. Rothbard was a member of the Austrian School of Economics and one of the major theoretical founder of libertarianism and anarcho-capitalism.

Rothbard was a great adherent and supporter of Ludwig von Mises' economic philosophy. Rothbard held views far outside the accepted mainstream economics and he can be considered a radical heterodox political economist writing from a libertarian point of view. Murray N. Rothbard strongly made a criticism and rejection of state interventions and all forms of statism. Unlike other libertarian thinkers such as Robert Nozick, he even questioned the legitimacy of a minimal government. He was extremely prolific scholar and his work has influenced many people. He significantly contributed to the areas of economics, ethics, philosophy, methodology and history.

Keywords: Murray N. Rothbard, Libertarianism, Anarcho-Capitalism

JEL Codes: B1, B59

I. GİRİŞ

Bu kısa çalışma içerisinde 20. yüzyılda devletin meşruiyetini oldukça keskin bir dil ve üslupla eleştiren ve sorgulayan düşünürlerden birisi olan Murray N. Rothbard'ın sosyal teorisi ve siyaset felsefesi inceleme konusu yapılmaktadır. Rothbard, genel olarak klasik liberalizmin temel ilkelerine sıkı sıkıya bağlı bir duruş sergilemiş ancak buna karşın devleti birey hak ve özgürlüklerinin önünde büyük bir tehlike olarak görerek “*devletsiz toplum*” düşüncesini savunmuştur. Rothbard, “*devlete hayır liberteryanizmi*” olarak da ifade edilebilecek olan “*anarko-kapitalizm*” adı verilen radikal siyaset felsefesinin kurucularından ve öncülerinden birisidir. Rothbard, devletin mutlak egemenliğini ifade eden “Leviathan”a ve bu çerçevede her türlü otoriterizme ve totaliterizme karşı olan bir liberal düşünürdür.¹

Bu çalışmada Murray Rothbard'ın akademik kariyeri ve eserleri kısaca özetlendikten sonra siyaset ve ekonomi felsefesine kazandırdığı bazı kavramlar ve

---

¹ Liberalizm, liberteryanizm ve anarko-kapitalizm arasındaki farklılığı burada kısaca özetlemekte yarar görüyoruz. Liberalizm; doğal hukuk felsefesi, bireycilik, rasyonalite, homo economicus, sınırlı devlet, piyasa ekonomisi gibi temel ilkeleri savunan bir düşüncedir. Liberteryanizm, sınırlı devletten daha ötede yer alan bir “minimal devlet” ya da “ultra-minimal devlet” düşüncesini savunan bir liberal düşünce öğretisidir. Anarko-kapitalizm ise devletin meşruiyetini sorgulayan ve devletsiz toplum düşüncesini savunan bir siyasi ve iktisadi felsefedir. Liberal ve liberteryen düşüncede “*devlet gerekli bir kötülük*”; anarko-kapitalizmde ise “*devlet gereksiz bir kötülük*” olarak ifade edilir. Tekrar etmek gerekirse, anarko-kapitalizm, devleti birey haklarını ihlal eden bir tehlike olarak ele alır ve devletsiz toplum düşüncesini savunur. Liberalizm ve liberteryanizm ise devletin meşruiyetini değil, devlet müdahaleciliğinin olumsuz sonuçlarını sorgular.

düşünceler ele alınacaktır. Çalışmanın ana konusu Rothbard'ın devletin meşruiyetine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır.²

II. MURRAY N. ROTHBARD: YAŞAMI ve AKADAMİK KARIYERİ

Murray Newton Rothbard, 2 Mart 1926 tarihinde Doğu Avrupa kökenli bir Yahudi göçmenin oğlu olarak New York'ta doğmuştur. Columbia Üniversitesi'nde matematik ve iktisat alanlarında eğitim görmüştür. 1956'da 1819 Paniği (*The Panic of 1819*) başlıklı teziyle Columbia Üniversitesi'nden doktorasını almıştır. Rothbard, daha sonra New York Şehir Koleji'nde Öğretim Görevlisi, William Volker Fonu'nda Kıdemli Araştırmacı, Columbia Üniversitesi'nde Hukuk ve Siyasi Düşünce Tarihi Bölümü'nde Doçent, New York Politeknik Enstitüsü'nde İktisat Profesörü olarak görev yapmıştır. 1960'ların ortasından 1980'lerin ortasına kadar Brooklyn Politeknik Enstitüsü'nde; 1986'dan 7 Ocak 1995'e kadar Nevada Üniversitesi'nde İktisat Profesörü olarak ders vermiştir. Liberteryen Parti'nin ideolojisinin oluşmasında da bir rol üstlenen Rothbard, Ludwig von Mises Enstitüsü'nün Başkan Yardımcısı ve Liberteryen Araştırmalar Merkezi'nin de ortak kurucusu olmuştur. 7 Haziran 1995 tarihinde New York'ta vefat etmiştir.³

Rothbard, ekonomi, tarih ve siyaset felsefesi ile ilgili konular üzerine pek çok eser yayınlamıştır. Düşünürün ekonomi alanında yazdığı eserleri arasında 1819 Paniği (*The Panic of 1819*), Amerika: Büyük Depresyon ve İktisadi Düşünce Tarihine Avusturya Bakış Açısı (*America: Great Depression ve An Austrian Perspective on the History of Economic Thought*); Amerikan kolonilerinin, 17. yüzyıldan Amerikan Devrimi'ne kadarki tarihini inceleyen Özgürlük Hayali (*Conceived in Liberty*), İnsan, İktisat ve Devlet (*Man, Economy and State*), Güç ve Piyasa (*Power and Market*) yer almaktadır. Bunların dışında Yeni Bir Özgürlük İçin (*For A New Liberty*), Liberteryen Manifesto (*The Libertarian Manifesto*) ve Özgürlüğün Etiği (*The Ethics of Liberty*) başlığını taşıyan eserleri bulunmaktadır.

² İngilizce literatürde Rothbard üzerine yazılmış çok sayıda kitap ve makale mevcuttur. Rothbard'ın akademik kariyeri ve eserlerini en iyi özetleyen çalışma bize göre D. Gordon tarafından yazılmıştır. Bkz: D. Gordon, "*The Essential Rothbard*", Auburn: Ludwig von Mises Institute. 2007. Türkçe literatürde ise Murray N. Rothbard üzerine ilk ve en kapsamlı çalışma Ahmet Taner tarafından yapılmıştır. Taner'in "“Liberteryen Gelenekte Murray N. Rothbard ve Siyaset Felsefesi”" adını taşıyan doktora tezi daha sonra 2010 yılında kitap olarak yayınlanmıştır (Taner, 2010).

³ Rothbard ile ilgili kısa bir biyografi ve akademik katkıları konusunda bkz. Powell & Stringham, 2009.

Rothbard'ın başlıca eserlerinden bazılarının kısa özetlerini burada sunmakta yarar görüyoruz.

*İnsan İktisat ve Devlet*⁴: Bu Rothbard'ın bir şaheseridir. Rothbard bu eserini başlangıçta Ludwig von Mises'in ekonomik sistem hakkındaki görüşlerinin bir özeti olarak yazmaya başlamışsa da daha sonra kendi başına önemli bir eser haline gelmiştir.

*İktidar ve Piyasa*⁵: Rothbard bu eserinde, devletin serbest döviz piyasasına müdahale etmesi durumunda ortaya çıkacak olumsuzlukları açıklamaktadır.

*Bankacılığın Sırrı*⁶: Rothbard'ın bu eseri, bankacılığın serbest piyasa koşullarında ve Federal Rezerv Sisteminin merkezi bankacılık modeli altında nasıl çalıştığını açıklayan bir kitaptır. Rothbard, kısmi rezerv bankacılığı tartışmasını mutlak rezerv bankacılığı perspektifinden ele alarak, % 100 karşılığa ihtiyaç duymayan serbest bir bankacılık sisteminin uygulanabilir bir sistem olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır.

*Fed'e Karşı Duruş*⁷: Bu kitap, Amerikan Merkez Bankası Fed'in genel yapısını anlatmakta ve eleştirmektedir. Rothbard Fed'i, 1913 Federal Rezerv Kanunu'ndan bu yana ekonomik başarısızlığın temel kaynağı olarak görmektedir. Bu kitapta, Amerikan Merkez Bankası, kısmi rezerv bankacılığı ve genel olarak merkez bankaları eleştirel bir bakış açısıyla ele alınmaktadır.

*Amerika'nın Büyük Buhranı*⁸: Rothbard bu eserinde 1929 Büyük Buhran'ını detaylı olarak incelemektedir. Rothbard diğer Avusturya iktisat okulu mensupları gibi konjonktürel dalgalanmaların ortaya çıkış nedenini, para arzını manipüle eden merkez bankalarına bağlamaktadır.

---

⁴ M. Rothbard, (1962/1993) *Man, Economy, and State*. Auburn, AL: Mises Institute.

⁵ M. Rothbard, (1970) *Power and Market: Government and the Economy*. Menlo Park, CA: Institute for Humane Studies.

⁶ M. Rothbard, (1983) *Mystery of Banking*, Auburn, AL: Ludwig von Mises Institute.

⁷ M. Rothbard, (1994) *The Case against the Fed*, Auburn, AL: Ludwig von Mises Institute

⁸ M. Rothbard, (1963a) *America's Great Depression*. Princeton, NJ: D. Van Nostrand.

*Hükümet Paramıza Ne Yapmaktadır?*⁹ : Rothbard tarafından yazılmış en önemli kitaplardan birisidir. Rothbard, binlerce yıldır hükümetlerin parayı kontrol etme ve üretim tekeli alma isteklerinin neden kaynaklandığını açıklamaktadır.

*Paranın Tarihi ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Bankacılık*¹⁰ : Rothbard, hükümetlerin sağlam paraya (altın veya gümüş karşılığı olan ve değeri değişmeyen para) karşı sistematik savaşının, Amerikan tarihindeki neredeyse tüm büyük ekonomik felaketlerin arkasındaki gizli güç olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır.

Murray N. Rothbard , New York Üniversitesi'ndeki eğitimi sırasında Ludwig von Mises'in seminerlerine katılmış ve Mises'den çok önemli ölçüde etkilenmiştir. Denilebilir ki, Rothbard'ın akademik kariyerinin henüz ilk dönemlerinde etkilendiği ilk önemli kişi Mises olmuştur. Mises seminerlerine düzenli katılan Rothbard daha ileriki yıllarda liberal ve/veya liberteryen felsefeden pozisyon olarak ayrılarak anarko-kapitalizme doğru kaymıştır. Rothbard'ın bu ideolojik yol ayrımında Lysander Spooner, Benjamin Tucker ve Gustave de Molinari gibi düşünürler fazlasıyla etkili olmuştur. Rothbard özel yazışmalarında bu isimlere takdirlerini ifade ederken Spooner'in kitapları için "*beni ben yapan kitaplar*"¹¹ tanımlamasında bulunmuştur (Gordon, 2007:13).

III. AVUSTURYA İKTİSAT OKULU MENSUBU OLARAK ROTHBARD

Murray Rothbard yukarıda ifade ettiğimiz üzere radikal bir "devletsiz toplum" tasarımı ile ilgilenen bir anarko-kapitalist düşündürdür. Rothbard'a yüklenen "anarko-kapitalist" kimliğin gerisinde ne sadece anarşizm, ne de sadece kapitalizm (liberalizm) vardır. Taner'in de vurguladığı üzere Rothbard, "ne klâsik anlamda bir liberaldir ne de devletle birlikte özel mülkiyetin ve sermayenin de ortadan kalkması gerektiğini savunan bir anarşisttir. Onun teorisi, saf anlamda bir özgürlük sisteminin inşa edilmesi için gerekli fikrî ve kurumsal yapıyı tesis etmeyi amaçlar." (Taner,2010:16).

⁹ M. Rothbard, (1963b) What Has Government Done to Our Money? Colorado Springs, CO: Pine Tree Press.

¹⁰ M. Rothbard, (2005) A History of Money and Banking in the United States, Auburn, AL: Ludwig von Mises Institute.

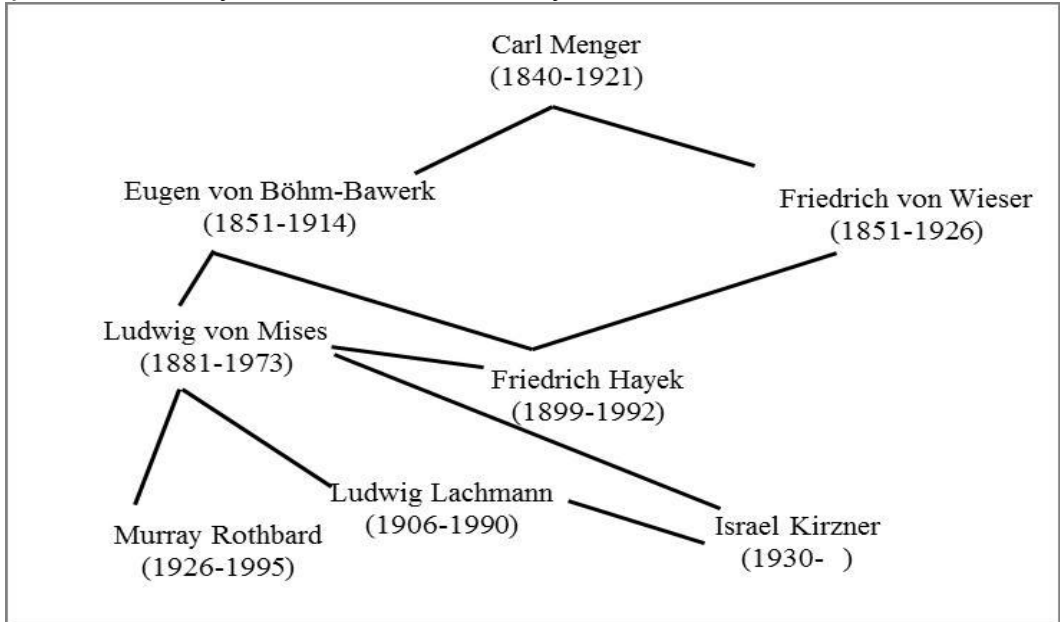
¹¹ Rothbard'ın kendi ifadesiyle tanımlaması şu şekilde olmuştur: "Books that formed me"

Rothbard'ın bu aşırı ve kendine özgü ideolojik kimliği dışında onu Avusturya iktisat okulu mensubu bir iktisatçı olarak da kabul edebiliriz.

Bilindiği üzere Avusturya iktisat okulu 19. Yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkmış bir iktisadi düşüncedir. Carl Menger, Eugen von Böhm-Bawerk, Friedrich von Wieser, Ludwig von Mises ve Friedrich A. Von Hayek okulun başlıca kurucu ve temsilcileridir (Aktan, 2018; Aktan & Yolal-Eroglu, 2018).

Rothbard özellikle doktora eğitimi sırasında Ludvig von Mises'in etkisinde kalmış ve sonraki yıllarda Avusturya iktisat okulu genel ilkelerine (metodolojik bireycilik, metodolojik sübjektivizm, a priorizm, praksiyoloji vs.) bağlı kalarak akademik kariyerine devam etmiştir. (Şekil-1)

Şekil-1: Avusturya İktisat Okulu ve Murray N. Rothbard

Kaynak: Lewin, 2012: 2.

Rothbard özellikle 1949'da Ludvig von Mises'in seminerlerine katılmaya başladıktan sonra liberteryen ve anarko-kapitalist düşüncelere büyük ilgi duymaya başlamıştır. Rothbard, Mises'in 1949 tarihinde *İnsan Eylemi* adlı kitabından fazlasıyla etkilenmiş ve bu eserden esinlenerek 1962 tarihinde *İnsan, Ekonomi ve Devlet* (Man, Economy and State) adlı kitabı yazmıştır.

IV. ROTHBARD'IN SOSYAL TEORİ, EKONOMİ ve SİYASET FELSEFESİNE BAŞLICA KATKILARI

“Bir insanın kendi kişiliğine sahip olma, yaşamını kontrol etme hakkı varsa, o zaman gerçek dünyada kaynakları bulup, bunları dönüştürerek yaşamını sürdürme hakkına da sahip olması gerekir.” Murray N. Rothbard

“Liberteryanizm, şiddetin tek doğru rolünün, kişiyi ve mülkiyeti şiddete karşı savunmak olduğunu, böyle bir savunmanın ötesine geçen şiddet kullanımının ise saldırgan, haksız ve suçlu olduğunu iddia eder.” Murray N. Rothbard

Murray Rothbard'ın sosyal teori, ekonomi ve siyaset felsefesine yapmış olduğu katkılar fevkalade önemlidir. Rothbard; doğal hukuk ve özgürlükler, devletin meşruiyeti, devletin bireylerin özgürlük alanına müdahalesi ve sınırları, piyasa ekonomisinin ve piyasa mübadelesinin önemi, devletin para basma tekeli üzerindeki müdahalelerinin sonuçları, altın para standardının uygulanabilirliği ve saire konularında kendine özgü açıklamalar ve yorumlar ortaya koymuştur. Rothbard ayrıca Avusturya iktisat okulunun praksiyoloji ve apriorizm ilkelerine de yine kendine özgü yorumlar getirmiştir. Rothbard'ın başlıca görüş ve önerilerini şu şekilde özetleyebiliriz.

Rothbard, siyaset felsefesini ele alırken liberalizm temelinde açıklamalar yapmaktadır. Ona göre, siyaset felsefesinin temel görevi doğal (tabii) hukuku tesis etmektir (Rothbard, 2009b: 27-28).

Rothbard, subjektif doğal hukukun ilkelerini benimsemektedir. Rothbard'a göre evren farklı özelliklere sahip sonsuz sayıda gözlemlenebilen şeyler veya varlıklardan oluşmaktadır. Bu şeyler veya varlıkların her birisinin gözlenebilen davranışları, onların kendi tabiatının kanunudur. Tabiat kanunu Rothbard'a göre, yaşayan tüm varlıklar için iyiliğin yol göstericisidir. Rothbard'a göre insanın her şeyi bilememesi ve hata yapması insan tabiatı kanununun bir gerçeğidir. Dolayısıyla, diğer varlıklar için iyiliğin yol göstericisi olan doğal hukuk, insanlara da ne yapması gerektiğini göstermektedir. Doğal hukuk felsefesinde insan tabiatı için en iyi olanın yapılması veya karşı çıkılması yöntemi kullanılarak iyinin ve kötünün ne olduğu araştırılmaktadır (Yaman, 2018: 7).

Rothbard, Özgürlüğün Etiği adlı eserinde tabiat kanununun önemini şu sözleriyle vurgulamaktadır:

“Tabiat kanunu insana mutluluk bilimini insanın gerçek mutluluğuna giden yolu ortaya koyar. Buna karşılık praksiyoloji veya iktisat bilimi, en azından bu bilim kadar bu bilimle yakın ilişkisi olan faydacı felsefe, mutluluğu salt biçimsel (resmi) anlamıyla insanların değer ölçülerini en yükseğe çıkarmak için gerekli işlemlerin yapılması olarak ele alır. Bu amaçlara ulaşmak insanlara yarar, doyum ya da mutluluk sonucunu verecektir. Tabiat kanunu etiğinde amaçlar, insan için değişik mertebelerde iyi veya kötü olmasıyla ortaya konulur.” (Rothbard, 2009b: 12).

Rothbard’ın özgürlük teorisine bakıldığında, öncelikle insanın özgür bir varlık olduğunu nasıl keşfedebileceğine yönelik açıklamaları karşımıza çıkmaktadır. Rothbard, insanın kendini gözlemleyerek özgürlüğünün farkını varacağını düşünmektedir. Rothbard’a göre, insan tercih özgürlüğünün veya bir konu hakkında aklını kullanıp kullanmama özgürlüğünün doğuştan gelen bir gerçek olduğunu kendini gözlemlediğinde anlamaktadır. Bunun yanı sıra insan, kendi bedeni ve davranışlarını yönetenin akli olduğunu, diğer bir deyişle kendi kişiliğinin tabii sahipliğini de fark etmektedir. Rothbard, insanların davranışlarını seçme konusunda da özgürlüğe sahip olduğunu ancak böyle bir durumun insanlara tabiat kanunlarını ihlal etme hakkı vermediğini vurgulamaktadır. Çünkü ona göre insan gücü özgürlüğü ile değil, tabiat kanunlarıyla sınırlandırılmaktadır (Rothbard, 2009b: 33-35).

Rothbard bireylerin kendi benliklerinin farkına varıp, kişiliklerinin gelişmesi, kendi tercihlerini yapabilmesi, insanlar arasında çeşitliliğin olabilmesi, bunlardan daha da önemlisi tam olarak bir insan olabilmesi için bireylerin özgür olmaları gerektiğini şu sözleriyle vurgulamaktadır:

“Şayet insanlar karıncalar gibi olsalardı, insanın özgürlüğüne ilgi olmazdı. Eğer insan karıncalar misali tek tip, birbiriyle birebir yer değiştirebilir olsalar, kendilerine özgü karakter özelliklerinden mahrum bulunsalardı, o zaman özgür olmuşlar, olmamışlar kimi ilgilendirirdi ki? İnsan soyunun üstünlüğü, her bir ferdin biricikliğidir. Her kişinin biricikliği, hiç kimsenin bir başkasıyla tamamen değiştirilebilir olmaması gerçeğidir. Ve nihayet, söz konusu biricik kişiliklerin tam olarak gelişebilmesi için özgürlüğe gereksinim duymaları gerçeği özgür bir

toplum talebinin başlıca gerekçelerinden birini oluşturmaktadır.” (Rothbard, 2009a: 169).

Murray Rothbard’ın özgürlük felsefesinde yeri olan önemli kavramlardan birisi de “öz sahiplik” ilkesidir. Rothbard öz sahiplik ilkesini özgürlük felsefesi temelinde ele almaktadır. Öz-sahiplik ilkesi, her insanın insan olması nedeniyle kendi bedenine sahip olması, yani cebri bir müdahale olmaksızın bedenini kontrol edebilme konusunda mutlak bir yetkiye sahip olması demektir. Her bireyin kendisini ve dünyayı tanıyabilmesi, değerlerini oluşturabilmesi ve hayatta kalarak kendini geliştirebilme noktasında uygun araçları seçebilmesi için aklını kullanması gerekmektedir. İşte öz-sahiplik ilkesi; her bireye söz konusu önemli faaliyetlerin engellenmeden ve cebri bir sınırlandırma olmaksızın yerine getirebilme hakkını vermektedir (Yaman, 2018: 8).

Rothbard, her insanın kendi bedenindeki sahipliğini ifade eden öz-sahiplik hakkının dışında ayrıca maddi nesnelere üzerindeki mülkiyet hakkı konusuna da değinmektedir. Ona göre, insanların kendi beden sahipliklerinin yanı sıra, aynı zamanda kontrol edip kullanabileceği maddi nesnelere de sahip olması gerekmektedir. Rothbard, insanların bedenlerine ve maddi nesnelere sahip olması konusunda üç alternatif seçeneğin bulunduğunu söylemektedir:

- (1) İnsanın emeğini ortaya koyarak meydana getirdiği şey üzerinde mülkiyet hakkına sahip olması;
- (2) İnsanın rızası olmaksızın başka birinin emeğinin meyvelerine el koyması, yani gasp etmesi,
- (3) Dünyadaki her bireyin tüm mallar üzerinde eşit bir paya sahip olduğunu savunan komünal çözüme dayalı sahiplik.

Rothbard’a göre, bu alternatifler arasından 2. ve 3. yöntemlerin savunulması tek bir yanı bile bulunmamaktadır. Rothbard, başkasının emeğinin, aklının veya yaratıcılığının cebren gasp edilebilmesi için hiçbir haklı gerekçe olmadığını savunmaktadır (Rothbard, 2009a: 66).

Rothbard’a göre haklar kavramı sadece mülkiyet hakkı ile bir anlam kazanmaktadır. Mülkiyet hakkı, insan haklarının özü ve temelini oluşturmaktadır. Rothbard, mülkiyet hakları ile insan haklarını iki açıdan eşdeğer görmektedir. İlk

olarak mülkiyet hakkı sadece insanlara uygulanabilir, yani mülkiyet üzerindeki haklar sadece insanlara ait haklardır. İkinci ortak yönü ise, kişinin kendi bedeni ve özgürlüğü üzerindeki hakkı, “insan hakkı” olduğu gibi aynı zamanda kendi varlığı üzerindeki “mülkiyet hakkını” da ifade etmektedir (Rothbard, 2009b: 117).

Öte yandan Rothbard’ın liberteryen teorisi, “*bir kişiye ya da bir kişinin mülkiyetine karşı bir başka kimsenin fiziksel şiddet kullanması veya tehdidin başlaması*” olarak tanımladığı *saldırmazlık aksiyomuna* dayanmaktadır (Crocetta, 2007: 210). Saldırmazlık ilkesi, toplumdaki herkese şiddet içermediği sürece her türlü eylemlerinde özgürlük tanımaktadır. Bu aksiyomun içeriğinin anlaşılması için Rothbard’ın saldırı kavramını nasıl tanımladığını bilmek önem arz etmektedir. Rothbard “saldırganlığı”, başkasına veya mülküne karşı fiziksel şiddet kullanımının veya fiziksel şiddet tehdidinin başlatılması olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle ona göre saldırganlık işgal ile eş anlamlıdır (Rothbard, 1973: 27). Saldırganlık, bir kişinin mülküne onun rızası olmadan müdahale edilmesi veya işgal edilmesi anlamına gelmektedir. Bu işgal aynı zamanda insanın kişilik haklarına (bedenine) yapılan bir saldırdır. Her iki işgal durumunda da saldırgan, bir başkasına ait mülkü ele geçirerek, mülkün asıl sahibinin kullanımını engellemektedir (Rothbard, 2009b: 49). Rothbard, sahtekarlık ya da hile yoluyla mülk edinme gibi eylemlerin de şiddet uygulayarak mülkü ele geçirmenin farklı yöntemleri olarak örneklendirmektedir.

Rothbard, insanların birbirlerine saldırıda bulunmadıkları müddetçe sivil özgürlükler olarak tanımlanan birtakım hakların (konuşma hakkı, basın ve toplantı özgürlüğü) ve hatta “mağdursuz suçlar” olarak bilinen pornografi, cinsel sapkınlık vb. eylemlerin bile suç olmadığını ifade etmektedir (Rothbard, 1973: 27). Çünkü Rothbard, saldırmazlık ilkesini; bireylerin kendi kendisine verdiği zarardan ziyade; başkasına karşı zarar verip vermemesi temelinde değerlendirmektedir. Rothbard’ın saldırmazlık ilkesini tanımlarken; saldırı amaçlı zararlı eylemlerin toplumdaki bireylerin hakkını ihlal edip etmemesine göre değerlendirmesi aynı zamanda onun özgürlük felsefesinin de bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özetle, Rothbard’ın saldırmazlık ilkesine göre bir birey başkasına sahtekarlık veya şiddet uygulamadığı müddetçe istediği bir şeyi yapmakta özgürdür. Bu aksiyom ya da ilke esasında yeni bir şey olmayıp, günlük yaşantıda ekseriyetle herkesin kabul ettiği bir ilkedir (Büyükbuğa, 2015 : 38).

Rothbard, klasik liberalizm ve liberteryanizm'in temel ilkelerinden birisi olan "gönüllü piyasa mübadelesi"ni ve dolayısıyla devletin piyasa ekonomisinin işleyişine müdahale etmemesi görüşünü savunur. Ancak Rothbard, klasik liberaller ve liberteryen düşünürlerden farklı olarak devletin piyasa ekonomisi içerisindeki rolü ve fonksiyonlarının daraltılması değil tamamen kaldırılması düşüncesine daha yakındır. Rothbard, bu çerçevede "engellenmemiş piyasa" kavramını kullanır. Engellenmemiş piyasa, yalnızca üretim araçlarının kısmi ya da tam mülkiyetinin özel şahıslarda olmasını değil mülkiyet hakkı ile birlikte bireylerin gönüllü ilişkiler ağında olmasını ve dışarıdan hiçbir şekilde müdahalenin olmaması gerektiğini ifade eder (Rothbard, 2009c: 78). John Rawls'taki toplumsal işbirliğinin aksine Rothbard'da rıza ile gerçekleşen işbirliğinden bahsedilebilir. Piyasa, liberalizmin özü olan temel hürriyetlerin gönüllü mübadele ilişkisi içinde korunabildiği yegâne düzen olarak cebir kullanımının kurumsallaşmasını önleyebileceği iddiasını taşır. (Büyükbuğa, 2015: 38).

Rothbard toplumda geçerli olan iki ilkenin var olduğunu söyleyerek ilişkilere dair bir tahlil yapar (Büyükbuğa, 2015: 38). Dışarıdan herhangi bir müdahale olmaksızın bireylerin iradeleriyle gerçekleşen mübadelede yalnızca piyasa ilkesinin hakim olacağını ifade eder. Piyasa ilkesine karşı hegemonik ilke ise, zor/cebir yoludur (Rothbard, 2009c: 1164).

Önceki açıklamalarımızda ifade ettiğimiz üzere Rothbard esasen Avusturya iktisat okuluna mensup bir iktisatçı olarak kabul edilebilir ve bu çerçevede Avusturya iktisat okulunun iki metodolojik ilkesini de benimser. Bunlardan birincisi, praksiyoloji ikincisi ise apriorizm ilkesidir.

Praksiyoloji, Avusturya okulunun kendine özgü bir metodolojisidir. Bireylerin seçilen hedeflere yönelik bilinçli eylemlerde bulunmaları gerçeğine dayanmaktadır. Praksiyoloji'nin iddia ettiği şey, bireysel aktörün hedefleri benimsemesi ve hatalı veya doğru bir şekilde belirli araçların kullanılmasıyla onlara ulaşabileceğine inanmasıdır. (Rothbard, 1997: 58). Praksiyoloji; insanların amaçlara ulaşmaya çalışmak için kullandıkları evrensel gerçeklerin mantıklı çıkarımlarından oluşmaktadır. Bu nedenle, praksiyoloji sosyal bilimlerde içinde benzersiz bir disiplindir. Çünkü diğerlerinin aksine, bireylerin değerlerinin, amaçlarının ve eylemlerinin içeriğiyle değil, yalnızca amaçlarına sahip olmaları ve bu hedeflere ulaşmak için hareket etmeleri ile ilgilenmektedir. Ayrıca praksiyoloji diğer sosyal bilimlerin yanı sıra, sadece bireylerin hissettiği, değer

verdiği, düşündüğü ve davrandığı gerçeğine, yani “metodolojik bireyciliğe” dayanmaktadır (Rothbard, 1997: 70-71).

Rothbard, praksiyoloji kavramı ile insan eylemini inceleyen diğer disiplinler arasındaki ilişkiyi de ele almaktadır.¹² Özellikle, praksiyoloji ile teknoloji, psikoloji, tarih ve etik arasındaki farkların neler olduğunu açıklamıştır. Ona göre örneğin teknoloji, araçların benimsenmesi ile sonuçların nasıl elde edileceğine dair kapsamlı bir konuyu incelerken; psikoloji, insanların neden çeşitli amaçlara sahip olduklarını ve bunları benimsemeye nasıl başladıkları konusunu ele almaktadır. Etik, insanların neyi benimsediği, neye değer biçtiği konusunu araştırırken; tarih geçmişte elde edilen sonuçlar için hangi araçların kullanıldığı ve hangi sonuçların benimsendiği konusunu ilgilendirmektedir. İşte diğer sosyal bilimlerin aksine praksiyoloji, insanların ne yaptıkları, nasıl davrandıkları ya da nasıl davranmaları gerektiği konularını araştırmak yerine metodolojik bireyciliğe, yani sadece bireylerin hissetmesine, sahip olduğu değerlerine, düşünmesine ve harekete geçmesi gerçeğine dayanmaktadır (Rothbard, 1997: 70).

Praksiyolojik yöntemle bağlı olarak Rothbard'ın yazıları, değer içermeyen tümdengelimle akıl yürütme, soyut evrensel ilkeler ve metodolojik bireycilik ile karakterize edilmektedir. Onun praksiyoloji görüşü Ludwig von Mises'inkinden şu açıdan farklılık göstermektedir: Rothbard, ampirik dünyada gereklilikleri doğrudan kavradığımızı düşünmektedir. “*Bütün insanlar varoluşları ve insan olarak doğası gereği hareket eder*” diyen Rothbard, Mises'in aksine praksiyolojik eylem aksiyomunu bir öncülden ziyade bir gerçeklik yasası olarak kabul etmektedir (Gordon, 2007: 41-42). Kısaca Rothbard, Mises'in epistemolojisine katılmasa da, Mises'in praksiyolojiye ait görüşlerinin “bireylerin hareket ettiği gerçeğinden” başladığını kabul etmektedir (Rothbard, 2009c: 63-64).

---

¹² Rothbard, Mises'in yaygın olarak kullandığı praksiyoloji kavramı üzerine birçok makale yayınlamıştır. Bkz. Murray Rothbard, (1976a) "Praxeology: The Methodology of Austrian Economics." E. G. Dolan (ed.), *The Foundations of Modern Austrian Economics*. Kansas City:Sheed & Ward, Inc: pp. 19-39.; Murray Rothbard, (1976b) "Praxeology, Value Judgments, and Public Policy." E. G. Dolan (ed.), *The Foundations of Modern Austrian Economics*. Kansas City: Sheed& Ward, Inc: pp. 89-111.; Murray Rothbard, (1973b) "Praxeology as the Method of Economics." Maurice Natanson, ed., *Phenomenology and the Social Sciences*. Evanston, Ill.: Northwestern University Press, 1973, pp. 311-39.; Murray Rothbard, (1979)"Praxeology as the Method of Social Sciences." *Individualism and the Social Sciences*. San Francisco: Cato Institute (Cato Paper, no. 4), 1979.

Rothbard, piyasa ve devlet müdahaleciliği anlayışını Mises'in praksiyoloji görüşü ile açıklamaktadır. Rothbard'a göre hükümetin zor kullanmaya başvurması veya serbest piyasaya müdahalesinin etkileri praksiyoloji ilkesi ile açıklanabilir. Ona göre, serbest bir piyasada herkes yarar görmekte ve bu yapı herkese güçlü bir sosyal düzende yaşamayı sağlamaktadır. Zor kullanmaya dayalı bir yapıda ise, serbest piyasa yapısının tam tersine bir durum söz konusudur. Yani, bir kesimin yarar sağlaması için diğer bireyler feda edilmektedir. Bu nedenle böyle bir yapı serbest piyasanın aksine, insanın insan tarafından sömürüldüğü bir sistemdir. Dolayısıyla, Rothbard praksiyolojinin; serbest piyasadaki işleyişin özgürlük, refah ve düzen sağladığını; buna karşılık devlet müdahalesinin ise insanın insan tarafından sömürülmesine, etkinsizliğe ve kaosa neden olduğunu söylemektedir (Rothbard, 2009d: 871-872; Rothbard, 1976a; Rothbard, 1976b).

Rothbard, insanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliğin davranışlar olduğunu söylemekte ve insan hareketlerini bilinçli davranışlar olarak tanımlamaktadır. Ona göre insan davranışının amacı; bireylerin belirledikleri hedefleridir ve bu hedefleri gerçekleştirebilme isteği insanları davranışa itmektedir. Dolayısıyla, Rothbard'a göre, istekleri ve amaçları olmayan ve bilinçli olarak davranışta bulunmayan insanların varlığından söz etmek de mümkün değildir (Rothbard, 2009c: 1-2). Rothbard'a göre "*tüm davranışlar daha az tatmin edici olan bir durumun daha fazla tatmin edici olan bir durumla mübadelesine yönelik bir teşebbüstür*" (Rothbard, 2009c: 17).

Rothbard, Avusturya iktisat okulunun diğer önemli ön kabullerinden birisi olan a priorizm düşüncesini de savunmaktadır.¹³ Hocası Mises gibi Rothbard da, iktisat biliminde matematiksel ve istatistikî analizlere dayanan ampirik araştırmalarının çok doğru olmadığı düşüncesini savunmuştur.

Rothbard, ekonomik yasaların mantıksal akıl yürütme kullanılarak keşfedilebileceği fikrini güçlü bir biçimde savunmaktadır. Bilindiği üzere Avusturya iktisat okulu'na mensup iktisatçılar; hiçbir deneye dayanmayan ve tamamen akıl, sezgi ve gözlemler yoluyla elde edilen a priori bilginin test edilmeye ihtiyacı olmadığı düşünmektedir. Mises ve onun takipçisi olarak Rothbard, ampirik çalışmaların bilimselliği ve güvenilir olma iddialarına da karşı çıkmışlardır (Rothbard, 1997: 72-73).

---

¹³ M. Rothbard, (1957) "In Defense of 'Extreme A Priorism,'" Southern Economic Journal 23, pp. 314-320.

Rothbard, diğer varlıklardan farklı olarak insanların amaçlarını belirlemede aklını ve özgür iradesini kullandığını ve doğal hukuk veya tabiat kanunu aracılığıyla iyi veya kötüyü ayırt edebildiğini söylemektedir (Rothbard, 2009b: 7).

V. ROTHBARD'IN DEVLET FELSEFESİ

“Devlet, tabiatı gereği kişilere ve onların mülklerine karşı saldırgan, organize olmuş ve düzenli suç işleyen bir kurumdur. Devlet, vatandaşların üretken faaliyetlerinde parazit olarak yaşayan son derece anti sosyal bir kurumdur.” Murray N. Rothbard

Anarko kapitalist düşünür Rothbard, (2004:268) devletin ayırt edici iki özelliği olduğunu vurgular (Taner,2013:236) :

-Gelirini fiziksel cebir kullanarak toplaması (vergi).

-Belirli bir mülkî alan üzerinde nihâî karar almakta ve güce başvurmakta zora dayalı bir tekeli elinde bulundurması.

Rothbard devleti şu ifadelerle tanımlamaktadır: *“Devlet belirli bir alan dahilinde zor kullanma tekelini ele geçirmeyi başarmış bir grup insandır. Daha özeldede devlet, hücumla dönük zor kullanma tekelini ele geçirmiştir; çünkü devletler genellikle bireylerin meşru müdafaa durumunda zor kullanma hakkını (devletlere karşı olmamak kaydıyla) kabul etmektedir.”* (Rothbard, 2009a: 81).

Rothbard'ın doğal hukuk felsefesi ve John Locke'un mülkiyet felsefesinden geniş ölçüde yararlanan Rothbard, devletin meşruiyetinin açıklanmasında Jean-Jacques Rousseau'nun “genel irade” fikriyatını kabul etmez. Verhaegh (2006), Rothbard'ı Locke felsefesine bağlı ve Rousseau karşıtı bir düşünür olarak ele alır.

Rothbard'a göre, devlet ekonomiye ve topluma komuta etmek için tekel oluşturmakta ve buna yönelik girişimlerde bulunmaktadır. Bu tekeli ise özellikle polis ve askerlik hizmetlerinde, hukuk alanında ve yargılamada, para basmada, posta hizmetlerinde oluşturmaktadır. Rothbard'a göre bu tekellerin hepsinden daha tehlikeli olanı devletin şiddet kullanımında sahip olduğu kontrol tekelidir. Devlet bu tekeli polis ve silahlı kuvvetler ve mahkemeler aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

Devlet devletin vergileme alanındaki zorlayıcı gücünü de oldukça sert bir üslup ile eleştirmektedir: “... *basit ve net tanımıyla vergilendirme bir gasptır. Vergileme gücü, devletin toprakları üzerindeki sakinlerin ya da hedef kitlenin mülküne baskı yoluyla el koymaktır*” (Rothbard, 2009b: 168-169).

Rothbard’a göre, devlet hem gelirlerini toplarken hem de itfaiye, posta, para basma gibi hayati öneme sahip hizmetlerde sahip olduğu tekeli kullanarak toplumdaki hedef kitleyi kontrol etmektedir. Rothbard ayrıca devletlerin topladığı gelirlerin tamamının halk için kullanılmadığını; devletin bu gelirlerinin bir kısmını kendi elemanları ve destekçilerine dağıttığını veya toplumdaki insanlara yaptırım ve baskı uygulamakta kullanıldığını ileri sürmektedir. Rothbard’a göre özgür bir düzende devlet, temel kamusal hizmetlerin sunumunu da serbest rekabete bırakmalı ve bireyler gönüllü olarak yaptıkları ödemeler karşılığında hizmet almalıdır (Rothbard, 2009b: 179-180).

Rothbard serbest piyasayı; “dünyada gerçekleşen gönüllü değişimler dizisi” olarak adlandırmaktadır. Ona göre, bir değişimin gerçekleşmesi her iki tarafın da değişimden fayda sağladığını (veya daha kesin olarak fayda sağlamayı beklediğini) göstermektedir. Dolayısıyla, gönüllü yapılan değişimler her iki tarafın da yararına olacağı için, serbest piyasadaki tüm bireylere fayda sağlamaktadır. Yani, Rothbard, serbest piyasa süreçlerinin her zaman sosyal faydada bir kazanç meydana getirdiğini söylemektedir. Bu düşüncesinden hareketle, Rothbard serbest piyasa ile dağıtım problemi arasında da bir ilişki kurmaktadır. Ona göre, dağıtım sadece serbest değişim sürecinin bir sonucudur ve bu süreç piyasadaki tüm katılımcılara fayda sağlayıp sosyal faydayı arttırmaktadır. Rothbard, serbest piyasa yerine devlet müdahalesinin hakim olduğu bir yapının olması durumunda ise, sosyal faydanın hiçbir zaman artmayacağını savunmaktadır. Bu düşüncesinin temelinde vergi ile ilgili görüşleri bulunmaktadır. Çünkü ona göre, vergiler devletin zor kullanma gücüne dayanmakta ve gönüllü bir değişim yaşanmamaktadır. Yani, fayda tek taraflı olmakta ve sadece devlet fayda sağlamaktadır. Dolayısıyla Rothbard, zor kullanma gücüne dayanan hükümet eylemlerinin hiçbirisinin sosyal faydayı arttırmayacağını vurgulamaktadır (Rothbard, 1956: 29-31).

Rothbard, Keynezyen anlayışı da oldukça sert bir dil ve üslup ile eleştirmektedir. Rothbard, hükümet müdahaleciliğinin önemli aracı olan vergilendirmenin serbest piyasa yapısını ve bireyleri olumsuz etkileyeceğini savunmaktadır. Ona göre, vergilendirme toplumdaki kaynakların dağılımını bozmakta ve tüketicilerin kendi

ihtiyaçlarını karşılayamamalarına neden olarak dağılım problemini doğurmaktadır. Bu nedenle çoğu iktisatçının “tarafsız vergileme” (netral taxation) adı altında önerdiği vergiler aslında bir sapmaya ya da bozulmaya yol açmaktadır. Rothbard tarafsızlığın sadece serbest piyasada var olacağını söylemektedir. Dolayısıyla düşünüre göre, dağılım problemini çözmek için devlet müdahalesini savunan öneriler yanlıştır (Rothbard, 2009d: 981-982).

Rothbard, faydacıların devlet teorisini de şu sözleriyle eleştirmektedir:

“Genel olarak devlet müdahalesinin erdemine o kadar kuşkuyla bakan faydacı iktisatçıların, piyasa sürecinin temel unsurunu-mülkiyet haklarının tanımlanması ve hak sahipliğinin dağıtımını-tümüyle devletin insafına terk etme konusunda nasıl bu kadar rahat olabildikleri merak konusudur. Herhalde böyle yapmalarının sebebi mülkiyet hakları konusunda ellerinde bir adalet kuramının olmaması; bundan dolayı da, mülkiyet haklarının tahsisi yükünü devletin omuzlarına yüklemeleridir.” (Rothbard, 2009a: 61).

Rothbard, faydacı serbest piyasa iktisatçıları, faydacılığın bir biçimi olan ve pareto optimalliğe dayanan “ittifak ilkesi” yönünden eleştirmektedir. Bu ilkede, bireylerin belirli hükümet politikaları sayesinde daha iyi olacağına veya buldukları durumdan daha kötü bir konumda olmayacağına inanılmaktadır. Rothbard’a göre, özgür bir şekilde yapılan sözleşmelerin tüm bireylerin iyiliğine olması için adil bir şekilde hazırlanmış olması gerekmektedir. Ancak statüko adaletsizse veya özgürlüğü kısıtlıyor ise, ittifak ilkesi olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Dolayısıyla, sosyal sözleşmeye dayalı çözüm önerileri statükonun güç yapısını sınırlandırmadığı ve keyfiliğe dayalı bir yapının ortaya çıkmasına neden olması yönünden Rothbard tarafından eleştirilmektedir (Rothbard, 2009b: 209-212).

Rothbard Nozick’in minimal devlet anlayışına dayanan görüşlerini de eleştirmektedir. Nozick’e göre minimal devlet, görünmez el aracılığıyla hiçbir bireyin hakkını ihlal etmemektedir. Ancak Rothbard’a göre böyle bir devlet yapısının var olması mümkün değildir. Çünkü tarihte devletlerin nasıl ortaya çıktığına bakıldığında şiddet, işgal ve sömürü süreçleri sonunda var oldukları görülmektedir (Rothbard, 2009b: 237-239).

Rothbard, Nozick’in rekabetçi güvenlik hizmetlerinin var olduğu bir toplum yapısını, bu şirketler arasında çıkacak anlaşmazlıkların savaşa neden olacağı

yönünden imkansız olarak görmesini de eleştirmektedir. Çünkü Rothbard'a göre, savaşmayı tercih eden şirketler müşterilerini kaybetme riski ile karşı karşıya kalacaklar ve savaş maliyetleri yüksek olacağı için uzlaşmayı tercih edeceklerdir. Yani, Rothbard'a göre, Nozick'in söylediği gibi serbest piyasada çalışan güvenlik şirketlerinin uzlaşmak yerine, çatışması mümkün değildir (Uslu, 2007:154).

VI. ROTHBARD: DEVLETİN PARA ÜZERİNDEKİ TEKELİNİN TEHLİKELERİ

“Para, ekonomik sistemin sinir sistemi merkezidir. Bu nedenle, eğer devlet tüm hesap birimleri üzerinde tartışmasız bir kontrol kazanabiliyorsa, o zaman bütün ekonomik sisteme ve tüm topluma hakim olacaktır.” Murray N. Rothbard

Rothbard para teorisine oldukça önem vermiştir.¹⁴ Onun para teorisi hakkındaki bu görüşleri İnsan, İktisat ve Devlet adlı eserinde belirgin bir şekilde öne çıkmaktadır. Bunun dışında para ile ilgili eserleri arasında Hükümet Paramıza Ne Yapıyor? (1963), Bankacılığın Sırrı (1983), Ekonomiyi Anlamak (1995) ve Fed'e Karşı Duruş (1994) yer almaktadır.

Rothbard'a göre hükümetin kendi açıklarını finanse etmesi ve sürekli enflasyon yaratmasının bir yolu da para basımıdır. Bu nedenle, devletçilik ve devlet müdahalesinin bu kritik ve yıkıcı niteliğini sona erdirmek için, serbest piyasa parasına dönüş yapmak gerekmektedir (Rothbard, 1995: 493). Rothbard, kronik enflasyonun ortadan kaldırmak için enflasyonu oluşturan ve yaratan para basımının ortadan kaldırılması gerektiğini düşünmektedir. Ona göre bunun tek yolu; Federal Rezerv Sistemini (Merkez bankacılığı sistemini) kaldırmak ve onun yerine uluslararası altın para standardını tesis etmektir (Rothbard, 1994: 146).

Altının piyasada para olarak nasıl elde edileceğini Rothbard şu sözleri ile anlatmaktadır:

---

¹⁴ Rothbard'ın para teorisi ve para politikası üzerine başlıca eserleri şunlardır: M. N. Rothbard, (1983). The Mystery of Banking, Alabama: Ludwig von Mises Institute.; M. N. Rothbard, (1994). The Case Against the Fed, Alabama: Ludwig von Mises Institute. ; M. N. Rothbard, (2005). A History of Money and Banking in the United States: The Colonial Era to World War II. Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute.

“Altının para olduğu serbest piyasa toplumunu düşünün. Böyle bir toplumda, kişi sadece üç şekilde para kazanabilir: (a) daha fazla altın madenciliği yaparak; (b) başkasına ait olan altın karşılığında bir mal veya hizmet satarak; veya (c) altını gönüllü bir armağan olarak ya da başka bir altın sahibinden almak suretiyle. Bu yöntemlerin her biri, herkesin kendi özel mülkiyet hakkını sıkı bir savunma ilkesi içinde çalışır. Bu nedenle para elde etmenin başka bir yolu olan ve hükümetlerin sıklıkla başvurduğu para basımı; enflasyonist, ekonomik sistemi bozan ve toplumdaki tüm mülk sahiplerinin gizli ve sinsî bir soygunla kamulaştırılması anlamına gelmektedir.” (Rothbard, 1994: 26).

Altın para standardının nasıl işleyeceğini, yani arzını belirleyen faktörün ne olacağı konusuna ise Rothbard şu sözleri ile açıklık getirmektedir:

“Herhangi bir zamanda ne kadar altın çıkarılacağını belirleyen faktör, diğer ürünlerde olduğu gibi bir piyasa seçimi ile yani, beklenen kar tahmin edilerek olacaktır. Altın para olduğu için, ne kadarının çıkarılacağı üretim maliyetine bağlı olacak ve bu da kısmen fiyatlar genel seviyesi tarafından belirlenecektir. Toplam fiyatlar yükselirse, altın madenciliğinin maliyetleri de artacak ve altın üretimi azalacak veya belki de tamamen ortadan kalkacaktır. Öte yandan, fiyat seviyesinin düşmesi durumunda, maliyetlerdeki düşüş, altın madenciliğini daha karlı hale getirecek ve arzı artıracaktır.” (Rothbard, 1983: 48).

Rothbard, altın para standardının sağlayacağı faydaları ise şu cümleleri ile belirtmektedir:

“Altın para standardının faydalarına bakıldığında her şeyden önce, altının temini ve tedariki hükümetin keyfi basımına değil, yalnızca piyasa güçlerine bırakılmaktadır. Uluslararası altın standardı, ülkelerin konjonktürel dalgalanmalarını ve enflasyonlarını kontrol etmek için otomatik bir mekanizmaya sahiptir. Her bir ülkenin ödemeler bilançosunu dengede tutmak için otomatik bir mekanizma işlevi görür. Ayrıca, mülkiyet haklarının tam olarak korunmasıyla uyumlu tek sistemdir.” (Rothbard, 1963b: 90).

Altın para standardının yararlarını bu şekilde özetleyen Rothbard, devletin para üzerindeki kontrollerin nelere sebep olduğunu şu cümleleri ile ifade etmektedir:

“Yüzyıllar boyunca hükümetler adım adım serbest piyasaya girip parasal sistemin kontrolünü ele geçirdi ve her yeni kontrol, yeni ve daha fazla kontrolleri doğurdu.

Bunun yanı sıra, hükümetler enflasyonist bir yapıya sahipti, çünkü enflasyon hükümetlerin ve onun tercih ettiği gruplar için gelir elde etmenin cazip bir aracıydı. Dahası, parayla uğraşan hükümet, dünyaya sadece bilinmeyen tiranlığın dışında ayrıca kaosu getirdi ve düzeni bozdu. Huzurlu ve üretken dünya pazarını parçaladı, ticaret ve yatırımları kontroller, yapay oranlar vb. yöntemlerle bozdu. Barışçıl bir ilişki dünyasını savaşan para birimi bloklarına dönüştürerek savaşları yarattı. Kısacası, parasallaştırma, diğer meselelerde olduğu gibi, düzeni değil, çatışmayı ve kargaşayı getirdi.” (Rothbard, 1963b: 86-87).

Devletin para tekeli elinde tutmasının tehlikeli sonuçlarını belirten Rothbard, özgür bir toplumdaki paranın önemine vurgu yapmaktadır. Ona göre özgür bir toplumda para; serbest piyasa tarafından bir değişim aracı olarak seçilen faydalı bir maldan kaynaklanmaktadır. Para birimi, parasal metaların ağırlıklı bir birimidir - genellikle altın veya gümüş gibi bir metaldir. Para olarak seçilen metaların şekilleri ve biçimleri özgür bireylerin gönüllü kararlarına bırakılmaktadır. Bu nedenle serbest piyasadaki özel bir tahvil de, herhangi bir ticari faaliyet kadar meşru ve değerli olacaktır. Özgür bireylerin tercihleri sonucunda belirlenecek metanın kullanılmasını savunan Rothbard, enflasyon olgusunun da serbest piyasada gerçekleşmeyeceğini düşünmektedir (Rothbard, 1963b: 48).

VII. SONUÇ

Murray N. Rothbard, Avusturya İktisat okulu'nun en önemli temsilcilerinden birisi olan Ludwig von Mises'in öğrencisi olmuş ve onun görüşlerinden geniş olarak etkilenmiştir. Rothbard'ı bir yönüyle Avusturya iktisat okuluna mensup bir iktisatçı olarak kabul etmek mümkündür. Rothbard, Avusturya iktisat okulunun başlıca araştırma ve inceleme konularında (praksiyoloji, a priorizm, para teorisi, devlet müdahaleciliğinin olumsuz sonuçları vs.) fevkalade önemli makaleler ve kitaplar yayınlamıştır.

Öte yandan Rothbard, tüm akademik yaşamını özgürlük felsefesi üzerine yazılar kaleme alarak geçirmiştir. John Locke'un doğal hukuk felsefesini esas alarak doğal haklar ve özgürlüklerin güçlü bir savunusunu yapmıştır.

Rothbard, klasik liberalizmin genel prensiplerine bağlı kalmakla birlikte devletin sosyal ve ekonomik yaşamdaki rolünü çok keskin bir dil ve üslupla eleştirmiştir. Rothbard; sınırlı devlet, minimal devlet, ultra-minimal devlet vs. kavramlarının

çok daha ötesinde bir “*devletsiz toplum*” düşüncesini savunmuştur. Klasik liberalizmden ve liberteryanizm’den bu noktada ayrılmış ve “*anarko-kapitalizm*” adı verilen radikal bir düşüncenin öncülerinden birisi olmuştur. Rothbard, “sınırlı devlet” düşüncesini savunan Ludwig von Mises, Friedrich A. Von Hayek, Milton Friedman, James M. Buchanan gibi düşünürlerden ve ayrıca minimal devlet düşüncesini savunan Ayn Rand ve Robert Nozick gibi düşünürlerden ayrı bir çizgide ve anarşizm adı verilen sosyal düşünceye yakın bir pozisyonda ilerlemiştir. Rothbard, devletsiz toplum düşüncesini savunan Josiah Warren, Auberon Herbert, Lysander Spooner, Benjamin R. Tucker, Gustave de Molinari gibi düşünürlerle daha yakın bir pozisyon almıştır.¹⁵

Kaynaklar

Aktan, C. C. (2018). “Avusturya İktisat Okulu’nun Öğretisi: Avusturya İktisadı”, İçinde: C. C. Aktan, Yeni İktisat Okulları ve İktisadi Düşünce, Ankara: Seçkin Yayınları.

Aktan, C. C. & M. Yolal Eroglu (2018). “Avusturya İktisat Okulu: Menger’den Mises’e Hayek’den Kirzner’e”, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, Cilt 10, Sayı 2.

Büyükbuğa, B. (2015) “ Anarko Kapitalizm Üzerine Bir(inci) İnceleme Piyasa Anarşizmi Nedir?, Yıl 20, Sayı 78.

Crocetta, R. M. (2007). “Tarihsel ve Entelektüel Bağlam İçinde Murray N. Rothbard’ın Anarko-Kapitalist Siyasî Teorisi”, (Çev. M. Erdoğan), Liberal Düşünce Dergisi, 12(45): 201-220.

Gordon, D. (2007). “The Essential Rothbard”, Auburn: Ludwig von Mises Institute. 2007.

---

¹⁵ Murray Rothbard’ın düşünce felsefesini P. J. Proudhon, William Godwin, Max Stirner, Mişel Bakunin, Piyer Kropotkin gibi düşünürlerin temsil ettiği anarşizmden ayırmak gerekir. Önemle belirtelim ki, anarko-kapitalizmde piyasa ekonomisi ve ekonomik özgürlükler (mülkiyet özgürlüğü, tercih özgürlüğü vs.) esastır ve bu anarşist teoriden tamamen ayrılır. Rothbard, bireysel özgürlüklerin önemine ve dokunulmazlığına vurgu yapan ve özünde klasik liberalizmin temel ilkelerini savunan bir anarko-kapitalisttir. Murray Rothbard’dan başka, anarko-kapitalizm düşüncesi savunanların arasında David Friedman, Bruce Benson, Hans Herman Hoppe, Randy Barnett, Jerome Tuccil, Roy Childs gibi isimler sayılabilir.

Lewin, P. (2012) "The Austrian School of Economics and the Implications of Subjectivism" Paper presented at the conference on: "Austrian Thought at the Turn of the Twentieth Century", the University of Texas at Arlington .

Powell, B. and E. Stringham.(2009). "Rothbard, Murray N. (1926–1995)." The New Palgrave Dictionary of Economics. Second Edition. Eds. Steven N. Durlauf and Lawrence E. Blume. Palgrave Macmillan, 2009.

Rothbard, M. N. (1956). *Toward a Reconstruction of Utility and Welfare Economics*, The Mises Institute.

Rothbard, M. N. (1957) "In Defense of 'Extreme A Priorism,'" *Southern Economic Journal* 23, pp. 314-320.

Rothbard, M. N. (1962/1993) *Man, Economy, and State*. Auburn, AL: Mises Institute.

Rothbard, M. N. (1963a) *America's Great Depression*. Princeton, NJ: D. Van Nostrand.

Rothbard, M. N. (1963b). *What Has Government Done to Our Money?* , Alabama: The Ludwig von Mises Institute.

Rothbard, M. N. (1970) *Power and Market: Government and the Economy*. Menlo Park, CA: Institute for Humane Studies.

Rothbard, M. N. (1973a). *For a New Liberty: The Libertarian Manifesto*, Alabama: The Ludwig von Mises Institute.

Rothbard, M. N. (1973b) "Praxeology as the Method of Economics." Maurice Natanson, ed., *Phenomenology and the Social Sciences*. Evanston, Ill.: Northwestern University Press, 1973, pp. 311–39.

Rothbard, M. N. (1976a) "Praxeology: The Methodology of Austrian Economics." E. G. Dolan (ed.), *The Foundations of Modern Austrian Economics*. Kansas City:Sheed & Ward, Inc: pp. 19-39.

Rothbard, M. N. (1976b) "Praxeology, Value Judgments, and Public Policy." E. G. Dolan (ed.), *The Foundations of Modern Austrian Economics*. Kansas City: Sheed & Ward, Inc: pp. 89-111.

Rothbard, M. N. (1979) "Praxeology as the Method of Social Sciences." *Individualism and the Social Sciences*. San Francisco: Cato Institute (Cato Paper, no. 4), 1979.

Rothbard, M. N. (1983). *The Mystery of Banking*, Alabama: Ludwig von Mises Institute.

Rothbard, M. N. (1994). *The Case Against the Fed*, Alabama: Ludwig von Mises Institute.

Rothbard, M. N. (1995). *Making Economic Sense*, Alabama: Ludwig von Mises Institute.

Rothbard M. N. (1996), *For A New Liberty: The Libertarian Manifesto*, 4. Baskı, Fox & Wilkes, San Francisco.

Rothbard, M. N. (1997). *Praxeology: The Methodology of Austrian Economics*. In *The Logic of Action One: Method, Money, and the Austrian School*, (Ed. E. Dolan), (pp. 58-77), United Kingdom: Edward Elgar Publishing.

Rothbard, M. N. (2005). *A History of Money and Banking in the United States: The Colonial Era to World War II*. Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute.

Rothbard, M. N. (2006). "Savaş, Barış ve Devlet", (Çev. Ü. Çetin), *Liberal Düşünce Dergisi*, 11(41-42): 5-16.

Rothbard, M. N. (2009a). *Eşitlikçilik: Doğaya Karşı İsyân*, (Çev. M. Acar), Ankara: Liberte Yayınları.

Rothbard, M. N. (2009b). *Özgürlüğün Etiği*, (Çev. R. Tapramaz), Ankara: Liberte Yayınları.

Rothbard, M. N. (2009c). İnsan İktisat ve Devlet Cilt 1: İktisadın İlkeleri Üzerine Bir İnceleme: İktidar ve Piyasa'yla Birlikte, Hükümet ve Ekonomi, (Çev. Ahmet Uzun ve Ayşe Meral Uzun), Ankara: Liberte Yayınları.

Rothbard, M. N. (2009d). İnsan İktisat ve Devlet Cilt 2: İktisadın İlkeleri Üzerine Bir İnceleme: İktidar ve Piyasa'yla Birlikte, Hükümet ve Ekonomi, (Çev. Ahmet Uzun ve Ayşe Meral Uzun), Ankara: Liberte Yayınları.

Taner, A. (2010), Murray Rothbard: Siyaset Felsefesinde ve Liberteryen Gelenekteki Yeri, Ankara: Liberte Yayınları.

Taner, A. (2013). “Anarko-Kapitalist Liberalizme Karşı Minimal Devletçi Liberalizm”, Liberal Düşünce, Yıl 18.

Uslu, C. (2007). Robert Nozick: Anarko-Kapitalizme Karşı Minarkizm. Liberal Düşünce, 12(47-48): 143-170.

Yaman, S. (2017), “Liberalizmin Çatışan Ekolleri: Liberteryenizm ve Evrimci Liberalizm”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 50, sayı 2, Haziran.

Yaman, S. (2018). “Devlet Kuramlarına Anarko-Kapitalist Bir Alternatif” içinde: Coşkun Can Aktan ve Bican Şahin, Liberalizm, Demokrasi ve Sınırlı Devlet”, Ankara: Orion.

Verhaegh, M. (2006) “Rothbard as Political Philosopher”, Journal of Libertarian Studies, vol 20. No.4.